

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esce de 2 ori: Mercurca si Duminec'a, F6ies, candu concedu ajut6riela. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doideceri, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prezumera la pestele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 29.

Brasiovu, 26/14 Aprilu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA TRANSILVANIA.

Dela senatulu imperialu.

Dep. cav. P u s c a r i u. (Continuare.) Ear' catu pentru spe-sele gendarmeriei, in tierile dinc6ce de Lait'a, acelea facu apr6pe la 2 mil., va se dica 40% din bugetulu intregi administratiuni politice si justitiarie, pecandu in Transilvani'a facu 20%, (pentruca gendarmeri'a in Transilvani'a este la frunta-riulu monarchiei). — In sfarsitu Transilvani'a are unu contigentu din fondulu tierii de 69,000 fl. in fav6rea justitiei, si inca cateva contigente mai mici; ac6st'a cu totulu face la 880,000 fl., si ac6st'a este scadiamentulu celu adeveratu, prin urmare pentru administratiunea politica si justitiaria in Transilvani'a mai remanu 2 1/2 mil. —

„Cunoscundu asiá dara, domniloru, adeverat'a cifra a bu-getului, ce o-a incuviintiatu comitetulu pentru Transilvani'a, este tempulu a reveni la partea I a motivulu principalu, ce l'au adusu comitetulu, care dice, „ca spelele de pana acum pentru cancelari'a aulice trans. facia cu spelele din alte pro-vincie sunt f6rte mari.“ Domniloru, ac6st'a nu e esactu; vomu cercetá cu cifrele a mana. Eu mi amu luat u dreptu basa datele ofici6se statistice din an. 1864, si amu calculatu, ca tierile dinc6ce de Lait'a cu vre-o 5653 miluri tragu din finantiele imperiului pentru administratiunea justitiaria si poli-tica dotatiune camu de 60% pentru milulu ; Transilvani'a are numai 954 miluri si 2 mil. suflete, prin urmare la noi vinu pe 1 milu numai cam 20%. Dar' se va dice, ca se se i6 in consideratiune numerulu proportionalu alu popu-latiunei; eu la ac6st'a respundu, ca tierile dinc6ce de Lait'a au 20 mil., locuitori si pretindu pentru justitia si administra-tiune 40 mil., va se dica vinu cate 2 fl. pe capu. Transil-vani'a are d6ue mili6ne suflete, si precum amu argumentatu pretinde pentru administratiunea politica si justitiaria in ade-veru numai 2 1/2 mil.; va se dica, la noi se vinu din finantiele tierii cate 1 fl. 25 cr. pe capu adica cu 75 or. mai pucinu decatu dinc6ce de Lait'a. Dar' mi se va obiectá, ca aici sunt darile mai mari; ac6st'a inse inca nu e adeveratu. Tierile dinc6ce de Lait'a platescu contributiune directa 35 mil., va se dica 1 fl. 75 cr. pe capu; Transilvani'a platescu contributiune directa 5 1/2 mil., si asiá se vinu pe capu 2 fl. 75 cr., prin urmare cu 1 fl. mai multu pe capu. Totu in ac6sta propor-tiune sunt si contributiunile indirecte si celelalte venituri ale tierii. Mi se va dice mai departe: Scadiamintele la voi sunt mai mici decatu la noi. Domniloru, la dotatiunile dinc6ce de Lait'a ati scadiutu numai 50%, pecandu scadiamentulu la Tran-silvani'a face cam 110%, si d6ca se va considerá, ca dotatiunea in sine dela inceputu e prea mica, atunci scadiamentulu realu se p6te luá cu 160%.

De aceea credu ca amu argumentatu, ca motivele, dupa cari a urmatu comitetulu la scadiamintele din bugetulu can-celariiei aulice trans., nu sunt justificate. Amu documentatu, ca Transilvani'a si din alaturarea cifreloru venituriloru si spe-selor u este nedreptatita, si me intreb u singuru pre mine: ce p6te fi caus'a, de comitetulu a facutu in dotatiunea trans. sca-diaminte atatu de insemnate? Eu nu pot u aflá nici o cauza. Adeveratu ca amu cititu in diurnale, si si aici in senatulu imp. s'au atinsu incatu va, ca unii nu sunt multiamiti cu condui'a (portarea) Transilvaniloru. Inse, domniloru, eu o privescu ac6st'a cá unu fenomenu trecatoriu; pentruca speru si sum convinsu, ca in parlamentulu austriacu libertatea opi-niuniloru totudeun'a se va considerá si se va respectá.

Domniloru! Fiindoa dupa propunerile comitetului totu scadiamentulu in bugetu face cam 25 mil., de aceea la rece-rinti'a totala de 500 mil. scadiamentulu mediu este cam de 50%. Nu pot u a nu recun6ce necesitatea, ca la crutiari tre-buie se conferimu si noi ceva; dar' mai multu, decatu con-cedeti Domni'a v6stra, Domniloru, a vi se sterge din bugetu, nici noi nu putem u concede a se sterge din bugetulu nostru. Noi nu putem u lasá, cá din bugetele celorlalte tieri se se

st6rga de abiá 50%, 6r' dintr'alu nostru 110% si resp. 160%. De aceea voi u vctá contr'a propunerii comitetului si-mi re-servu a votá pentru scadiaminte moderate, ce nu trecu preste 50%. (Bravo! bravo! in dr6pt'a.)

Schuler-Libloy o spune pe facia, ca densulu cu socii sei de consentiminte ar' escerc6 f6rte buuros u legisla-tiunea justitiei acolo in Vien'a in sen. imp. angustu (te cre-demu), de aceea, dice, ca nu vorbesce cá antevorbitoriu, cumoa diet'a Ard6lului are in substantia acea legislatiune, care compete si sen. angustu, totusi ceea ce a garantatu o data constitutiunea imperiala trebuie se se acopere din finan-ciele imperiului. Mai incolo dice ~~ca~~ cuvintele diplomei si din p. alu 2-lea alu patentei din Febr., ca restaurarea constitu-tiuniloru de mai nainte in tierile n6stre s'a facutu, (!) numai in cauzele comune imperiale nu; si senatulu imp. se nu nimicesca aceste iastitutiuni cu subtragerea mediul6celoru de esistintia. Combate dualismulu in Ungari'a, precum si principiulu lui Kaiserfeld pentru a imparti finantiele dupa provincii, ca a-tunci si detori'a statului ar' trebui se se impartiesca pre ele. Aparu tribunalulu lor u apelativu din Sibiu, cá unu dreptu, ce se bas6sa pe tractatele lor u, cu care au imigratu aici cá colonisti, inse candu s'ar' introduce o justitia generala au-striaca in Ard6lu, cá unu judeciu apelativu generalu c. r. au-striacu: atunci sunt gata a si lasá si ei dreptulu de a av6 judeciu propriu apelativu, apoi nu ac6st'a, ci celu criminalu specialu dela M. Osiorheiu cu spele de 35.370 ar' trebui se se st6rga pe anulu viitoriu, precum si comisariatele provin-ciale, fiinduca acuma n'au nemicu de lucru s. c. l.

Gull ardel6nu trage atentiunea regimului, a nu merge mai departe cu centralisatiunea, decatu pe catu e ac6st'a cu-prinsa in legile fundamentali de statu, pentruca altufeliu fric'a de germanisare nu va dispar6, cu t6te ca germanii numai „cu armele culturei si cu ale scientiei procedu la cuc6rire,“ 6r' despre o desnationalisare cu sil'a n'are de a se teme nimine. In fine reimprospatandu sarcinele cele mari ale Ard6lului, contributiunea directa si indirecta apr6pe la 15 mil., afla a fi lucru dreptu se nu se scada spelele tierii, ca ardelenii au jertfitu multu pentru imperiu. —

Sied. 42 din 1 Aprile. Br. Reichenstein, v. conc. de curte transilvanu dechiara, ca concedunduse virementulu (s6u supliuirea unei necesitati din alta rubrica unde se p6te face mai usioru economia) concede o reducere de 183 mii, si corege unele opiniuni ale lui Libloy, apera sustarea ambe-loru judecie apelative din Sabiu si M. Osiorheiu cu aceea, ca spelele ambelor u acestora judecie abia facu 89 mii fl. pe candu unulu din provinciile de dincolo de Lait'a costa cu multu mai multu decatu ambe aceste, celu din Vien'a 110 mii, celu din Prag'a 117 mii. Comisariatele tierii sunt ocu-pate cu oficiali disponibili pre cum si judeciulu criminalu dela M. Osiorheiu, cari si fora servitiu ar' trage salare. Dela 1862 cu invoirea senatului imperialu mai aplacidá M. S. spre sco-puri de cultu vre-o 100 de mii spre scopuri de invetiamentu vre-o 55 mii, Academi'a din Clusiu, gimnasiulu romanu din Brasiovu scl. si se r6ga de casa se nu se prim6sca reducere a cea mare facuta de comisiunea finantiala, care vine mai la 400 mii fl.

Dep. cav. Alduleanu: „Trebuie se me dechiaru incontr'a propunerii comitetului financiaru, pentruca stergerile proiectate la capitulu recerintieloru le afl u prea mari. Regimulu arata in specialu, postu de postu, ca-i trebuiescu cu totulu 3,543.391 fl., 6r' comitetulu finantiaru propune a se sterge apr6pe la 400.000 fl., va se dica cam 110% din recerinti'a totala. D6ca va cercetá cineva motivele, ce comitetulu in reportulu seu le aduce pentru motivarea acestei stergeri, si d6ca este cunoscutu cineva cu referintiele Transilvaniei, apoi va aflá, ca stergerile acelea parte mare se bas6sa pe presumtiuni gresite, si t6te la olalta, celu pucinu dupa paieria mea, nu sunt apte a justificá stergeria in catimea cea mare proiectata. Motivulu celu d'an-tai u, si dupa parerea mea celu mai greu, alu comitetului fi-nantiaru este asemenarea intre preliminarulu de acum si intre

alu anului 1862, dicunduse, că atunci regimul s'au ajunsu cu 2,900.000 fl. și au crutiatu frumós'a suma de 313.000 fl. Motivulu acest'a, ori catu se pare de plausibilu la antai'a vedere, provine dintr'o scadere, ca-ci s'a treoutu cu vederea unu faptu insemnatu, care, déca se va considerá dupa cuviintia, ne arata motivulu cu totulu de alta parte, faptul notoriu adica, ca in urm'a diplomei de Octobre cu p. n. resolutiune din 31 Martiu 1861 asiá numitele autoritati c. r. administrative și judecătorești se desfiintiară și se introduse administratiunea muncipala, sub carea judecii cercuali erau dotati cu cate 50 fl. pe anu, sub carea asesorii sedriilor comitatense, cari ducu agendele și consilieri districtuali și provinciali, trageau lefi anuale de cate 100 și 200 fl.; acea administratiune muncipala, domniloru, unde amplotiati toturoru jurisdictiuniloru sasesci trageau lefile loru din case comunale și alodiale; și sistemulu acest'a s'au estinsu pana preste diumetatea antai'a a anului 1862. Numai in decurgerea semestrului alu doilea alu an. 1862 s'a reinceptu organizarea propria, de-si numai provisoriu a țierei, numai atunci s'au reintrodusu lefi ceva mai bune, ér' regularea unei parti a lefiloru și anume dotarea amplotiiloru jurisdictiuniloru sasesci in suma de 221.000 fl. urmà numai catra capetulu anului 1862. Regularea lefiloru amplotiiloru dela tabl'a reg., care acolo suplinesce apelatoriulu țierei, și ai carei amplotiati cá asesori și resp. cá consilieri de apelatiune trageau lefi numai de cate 3, 4—800 fl., trase dupa sine urcarea lefiloru in dóue categorii de cate 1600 și de cate 2000 fl. numai pela inceputulu anului 1863; colegiulu judecatoriloru asiá numitului tribunalu apelatorialu din Sabiiu asemenea numai mai tardiu s'a dotatu ab aerario, și anume cu categorii de cate 1600 și de cate 2000 fl. Candu s'a facutu acea asemenare, s'au trecutu cu vederea tóte aceste impregiurari; ca-ci déca s'aru fi luat si ele in consideratiune, de siguru s'aru fi convinsu ori cine, ca sum'e de 2,900 000 fl., déca organizatiunea aru fi fostu atatu de naintata precum e astadi, n'aru fi ajunsu nici decum pentru acoperirea speselor administrative ale anului 1862. Si nici ca e mirare, ca-ci asemenarea s'a facutu intre preliminarulu unui anu cu stare normala, și intre preliminarulu unui anu, in care starea țierei érá neregulata. Déca va se face cineva o asemenare, apoi trebuie se se asemenese referintiele egale omogene, pentru a perveni la o concheiare corecta, și in privinti'a acést'a mi iau voia a face asemenare intre preliminarulu statului de acum și intre celu dinainte de an. 1860, candu referintiele țierei erau regulat; celu pucinu intru atat'a, incatu se potu numi regulate din punctu de vedere alu administratiunei. Iau mai antaiu cele dóue rubrici: a administratiunei politice și giudiciale, acele rubrici, care sunt combutate mai tare din partea comitetului finantiaru; acelea la an. 1858 erau preliminate astfelu: administratiunea politica cu 1,148.707 fl., ér' acum dupa propositiunea originala a regimului cu 913.644 fl., va se dica cu 235.063 fl. mai pucinu; — justiti'a a fostu preliminaru atunci cu 731.675 fl., acum dupa propositiunea originala a regimului ér' numai cu 722.757 fl., va se dica si la rubric'a acést'a cu 8898 fl. e mai pucinu; preliminarulu de estempu dara cu frumós'a suma de 243.961 fl. e mai micu decatu celu pentru anulu 1860, unde inca nici ca sunt socotite lefile amplotiiloru disponibili, cari atunci nu esistau, ér' acum ingraunésa bugetulu Transilvaniei.

(Va urmá.)

Sinódele in beseric'a gr. catolica resaritena.

(Continuare.) Pana ce va veni altulu, canonistu de profesione, cá se demustre si mai apriatu tienerea sinódeloru diecesane tocma și cu mireni, fiare noua ertatu a trece inca și la alta obiectiune care ni se facu ici cólea oá de trei ani inóce, eara aceea este, ca dóra tocma regimului nu 'iar prea placea tienerea sinódeloru diecesane și mai anume cu participarea și a unoru mireni.

Acestea sunt vorbe desierte, vorbe de olaca, spre a sminti numai pre gagauti.

Óre nu suveranulu a stipulatu și sanctionatu concordatulu cu art. IV?

Óre jus supremæ inspectionis majestaticæ trecutu și in legea cea mai noua a Transilvaniei cá lege fundamentala, ce insémna alta, decatu amesteculu mireniloru circa sa ora?

Óre ministeriile de cultu și instructiune ce insemnare au? Nu este acésta unu amestecu in afacerile besericesci mai pre susu de tóte sinódele diecesane amestecate?

Si óre asié numit'a comisiune catolica compusa din consilieri r. catolici pentru r. catolici in gubernulu transilvanu, lucrátore totu de ana cu votu decisivu, este

mai pucinu séu mai multu decatu asiederea catorva mireni intr'unu sinodu diecesanu?

Au nu scimu noi, ca imperati'a nainte cu 73 ani dedese voia r. catoliciloru, cá se'si compuna și ei in trebile loru scolastice, fundationale și besericesci consistórie intocma cá și celelalte confesiuni neocatolice, care au consistorie amestecate din besericani și mireni! Eata ce dice prean. Rescriptu reg. din 1792 (Nr. anl. 2893: „Clementer admissum, ut catholici etiam negotia scholastica, fundationalia et ecclesiastica ad instar consistoriorum reliquarum in Transilvania receptarum religionum sub suprema inspectione regia, salvisque circa illud majestaticis juribus seorsim pertractent.“ —

Aote de intielesulu acestuia se mai potu afla multe in archivele statului și anume la asié numit'a Hofcommission, din care se póte cunósce curatu, ca imperati'a nu a opritu participarea mireniloru catolici la trebile besericeiloru. Dreptu ca mai alesu dela Iosifu II. incóce tocma búreaucrati'a catolica facea multe chicane episcopiloru, pentru care inse nici acestia nu le prea remanea datori*); noua inse aici nu ne este verb'a de cutare clasa de ómeni alergatori dupa predomnire, ci de coreligionarii mireni ai cutarei beserice séu confesiuni.

Despre dreptulu protopopiloru de a tiené și ei sínóde in cercurile séu protopopiatele loru se nu mai perdemu nici unu ouventu, pentrucá nu cumva se sémene cá și cum amu voi a'i dascalii noi; cuviosiile loru trebuie se fia buni canonisci, n'au trebuintia de ajutoriulu publicitatii, véda ce voru face.

Dupa pracs'a vechia reproducemu aici din Petru Maioru Istori'a besericeasca partea II capu 7 § 1. Despre sinodu numai acestea:

„Anii Domnului 1700 Septembrie 14.“

„Intra césta vréme fiindu Sabor mare in metropoli'a Balgradului de toti protopopii țierei Ardealului care sunt romani.“

„Noi vladic'a Athanasie am aratatu poch't'a nóstra catra sfantulu soboru cu aceste puncturi. Si porâncim fórté tare in totu loeulu, in Varmedgii, in Scaune, in Partium, Protopopiloru, Preotiloru, Mireniloru, carii sunt Romani, Greci, Sêrbi, ce sunt aici in țiar'a ce se chjama Transilvanie: Poch't'a Vladicai.“

„1 Candu va rendui Vladic'a și cu titorii, carii voru fi jurati langa vladic'a, zi de soboru de toti protopopii țierei, atunci totu protopopulu cu doi preoti batrani se se afle la dio'a cea numita a soborului, și sei dea totu pop'a de chiel-tueala douà duce protopopulu, iar care n'are dá, protopopulu impreuna cu acei doi batrani se'lu traga; iar protopopulu ce nu s'are gasí la di, se fia lipsitu de deregatorie, și globitu cu 66 de florinti.“

(Celelalte 27 puncturi séu concluse ale acelu sinodu vedile in citat'a istoria, cá sunt mai tóte de mare interesu.)

Ioanu liber Baro Pataki séu Nemes cá episcopu a tienutu sinodu in 26 Februaru 1725, ale carui fapte autenticate P. Maioru le avuse la mana. Despre acelu sinodu scrie insusi episcopulu Pataki protopopulu Miolausiu dela Voila (Distr. Fagarasiu: asié:

„Dela Christosu buna sanatate iti poftimu și dela noi blagoslovenie iti trimitemu Fratiei tale cinstite Protopópe Miolausiu dela Voila.“

„Intra céste dile maidenainte stringênduse cativa cinstiti Frati, Protopopi giurati, impreuna și cu alti preoti intiepleti facêndu soboru socotira și ispravira nisce punturi pentru multe socotele ale soborului mare, care eata și fratiei tale le trimitemu in scrisoare; pentru aceea cum vei priimi fratia ta acésta scrisóre, de una se stringi s'aboru deplinu, și poruncile acestea fórté pe ameruntulu se le arati și se le dai a intielege tuturoru preotiloru, eara popii in tóte satele la toti ómenii, cá de acum inainte se se tie și se se plinésca aceste tóte supt acele glóbe și pedepse, óre care se voru afla scrise in laintru.“

(Vedi și decisiunile acestui sinodu totu la P. Maioru.) —

Dela episcopulu Ioanu Nemes incóce (care muri otravitu) s'au mai tienutu și sub urmatorii lui mai multe sinode. Urmele acteloru sinodale se afla și la P. Maioru, ci trebuie se se afle in archivele Blasiului mai multe acte sinodale in originalele loru.

Dela a. 1792 incóce sínódele devenira totu mai rare intocma cá și dietele țieriloru. Absolutismulu urá din adenculu sufletului orice felu de adunari și consultatiuni, prin urmare și pre cele besericesci. Sinódele clerului romanescu era cu

*) „Presse“ din 24 Mart. tocma publicà unele acte fórté interesante in acésta materia din dilele imperatului Leopoldu II. (1791—2).

atatu mai nesuferite, ou catu ele era de voia de nevoia oá institutiuni totuodata nationale, prin urmare cá fórte periculóse.

Bagamu de sama, ca ceva aluatu de acesta s'a mai pastratu pana in dio'a de astadi in capetele unoru ómeni; loru le este frica de sínóde besericesci oá de nisce adunari inemice altoru natiuni. Apei ómeni inea nu vedu, ca natiunea romanesca de o c a m d a t a nu mai este constrinsa a se ascunde si a cauta scapare la altariu, pentruca pre aceea si o affi acum in societati literarie, in scóle, in adunari de comitate, in tribunale, in preture, in gubernu, in dieta, in parlamentulu imperiului, fara cá fiii ei se mai fuga si se se ascunda dinaintea mamei loru, afara numai de cativa fii vitregi séu sarmanii, vitregiti prin unu trecutu dorerosu.

Fiane ertatu a crede, ca sínódele inea voru ajunge a se conchiama in viitoru regulatu in fiacare anu, séu celu mai puoinu totu la cate doi ani odata. (Va urmá.)

Brasiovu 24 Aprile. Gazet'a unгурésou din Sibiu publicà intr'a altele cativa articuli de fondu cá studii din economia nationala. Fiindca acei articuli sunt scrisi intr'unu stilu usioru de intielesu si in o maniera populara, am crediutu ca se cuvine a trage luarea aminte asupra loru. Unulu din acei articuli (III) se ocupa numai cu plantarea fragariloru si cu prasirea gandaciloru de metasa, aratandu invederatu, ca acestu ramu de economia ar' potea versa multe milióne in Ardélu; de aceea lauda fapt'a gubernului tierii, pentruca a tramisu din nou pe dn. W. Thierry in Franci'a si in Itali'a spre a studié cu de adinsulu acésta economia. De altumintrea auctorulu recomanda acésta economia mai multu numai tieraniloru decatu proprietariloru mari, ear' acésta din cauze prea cuvióse.

In art. IV. auctorulu deduce pre largu atatu inlesnirea de a prasi catu si invederatulu folosu ce ar' resulta din cultivarea urmatóriloru pomi si plante: Pometu de totu felulu, eara mai multu oá tóte prunetu si anume pruni cum se dicu bistritiéni séu strimbi, care cópte bine, cum si uscate sunt prea sanatóse; apoi acestu pomu cresce si se multiasce de minune, numai ceva grija se fia de elu, si se nu'lu lasi viteloru, omeniloru si furtuneloru oá in prada. In Ungari'a de susu pe sub Carpati, in Banatu, Sirmiu si in tierile romanesce prunele arunca unu castigu de cateva milióne fl. —

Prea adeveratu; inse la cine spunemu noi unele cá aceste? . . . .

Auctorulu vorbece mai multe si despre cultur'a viiloru, care in Ardélu inca se mai affa in starea primitiva, decundu cu Noe si cu cei trei fii ai sei. Ce se'i faci, vinulu e delaturatu prin vinarsu, pentruca acesta e mai eftinu si imbata mai curendu, impinge si mai usioru la starea dobitociei. —

Tabaculu era odata o buna ramura de agricultura. Acum acelasiu deveni monopolu. Fia; ómenii se cultive alte plante, care se nu'i lase a peri de fóme.

Din comlau in tierile de susu ómenii earasi facu milióne. La noi comlalu cresce selbaticu, si cui 'ia trasnitu prin capu a'lu nobilita si a face bani din vendiarea lui? — Este o planta ce se numesce bojoru *).

Acésta la noi inca cresce selbateca. In Franci'a e cultivata asié, incatu fabricantii cea mai traitóre colóre rosia o dau lanei si bumbacului cu acésta planta. Si en cam intrebatu, cu ce vapsescu rosiiu „bunu“ femeile nóstre, dela satu.

„Apoi dé, vomu mai intreba dupa fantasiile nóstre ale carturariloru.“ —

Ei bine, nu intrebatu; inse nu ve fia lene a privi de es. la ceea ce se intempla — tocma acum in Romani'a. Ei cá si in altele, decisera a maimuti pe franci si in pantalonii rosii pentru armata. Acea colóre este data cu acésta planta. Apoi gaciti ce costa acei pantaloni pentru 11 mii ostasi. Candu ati cunósce sum'a, v'ati sparié. Dara tortulu rosiiu si fleanderele rosii pe care le aducemu noi nevesteloru nóstre? Ore n'ar fi bine, cá noi spre desbagubire se vindemu altora plant'a nóstra?

Ce se mai dicemu de cultivarea canepii si a inului, candu acéstea plante de nemarginitu folosu in locu de a se cultiva mai multu, mai vertosu repasiesou.

Stórcerea oleiului din sementia de flórea sórelui pe airea da de lucru la cateva fabrice? Ear' la noi? Se jóca copilasii cu cate le gasescu ioi colo pe la fundulu unoru gradine.

*) Séu érba rosia, nemt. Krapp, ung. buzér, frant. garance.

Se mai atingemu cate ceva si despre prasirea cartofiloru? Nu, pentruca din dilele Mariei Teresiei si pana astadi sau facutu destule cercari spre a capacita pe ómeni se puna cartofi nu in locu de granatie nici de papusioiu, ci pe locuri mai multu delóse si arinóse, pe unde se facu fórte bine. 100 ani inse n'au fostu de ajunsu a popularisa acésta planta nici pe sam'a rimatoriloru. —

Ore candu vomu ajunge noi la acea convictiune, ca noi inca nu scimu cultiva pamentulu nici a'i esploata in cai darurile din suprafaci'a lui?

Comerciulu nostru inca totu mai merge asié, in catu e preste potintia cá se mai tiena multu pana la o schimbare spre mai bine. De altumintrea nu e nici o parte a monarchiei, in care se mérga multu mai bine de catu la noi. Ce e dreptu, piati'a nóstra fu alterata preste mesura multu prin reformele mai noua sociale din Principatele vecine, precum au fostu desfiintiarea clacei, crescerea dariloru si acciselor, introducerea unoru monopole s. a., care tóte au revibratu tare asupra nóstra.

Oferta pentru esundatii din Bucuresci. Comunitatea Brasiovului a votatu in ultim'a s'a siedintia o suta de galbeni pentru esundatii din Bucuresci si totuodata se rogá de magistratu, cá se puna la cale una colectiune voluntaria generala in favórea esundatiloru. Actulu e umanu si se póte considerá si cá unu retributu de detorintia pentru acte si mai marianimóse ce are a multumi Brasiovulu pentru adiutóre primite de acolo in asemeni triste nenorociri, cu atatu mai vertosu, ca industriarii Brasiovului au de a 'si multumi mai de a rendulu bun'a s'a stare numai relatiuniloru comerciali cu tierile vecine, inlesnite prin negutiatorii romani de aci, cari contribue si aici cu via placere la acestu actu umanitariu. —

— Prin c. r. comisariatu politianu de aici cu datu 22 Aprile se rectifica o scire publicata in „Kr. Z.“ despre omorirea preotului gr. or Toma Tomescu din Poian'a, intre Ampoi't'a si Metesdi, ca numitul preotu s'a aflu mortu in ap'a Ampoiu si dupa obductiunea cadavrului comisiunea judecatoresca delegata din Aiudu a constatatu, cumca numitul preotu a muritu de cataroiu.

Din **Turd'a** se scrie lui „K. Közlöny“, ca in nóptea din 15 Apr. nisce berbani, strengari apucandu pe unu oficiaru locotenentu primariu dela regimentulu Parma, si batandu'lu cumplitu ilu despoiera de totu ce avu la trupulu seu. Indata inse in urmatórea diminétia gendarmii au si pusu man'a pe acei talohari, dintre carii doi fusesera soldati de linia jurati la stégulu loru. Pe sermanulu oficiaru ilu dusera intre lupta cu mórtea in spitalulu dela Clusiu. De altumintrea orasiulu Turd'a ou unu numeru cá de 6 mii suflete liferésa la temntia unu numeru respectabilu de criminali. Actú de es. se affa in temnti'a Turdei 75 insi totu numai turdeni, unu numeru acesta, ce in comparatiune cu poporimea intréga merita deaprópe luare aminte, pentruca asié o proportiune este fórte rara in patri'a nóstra. Spre a caracteriza autonomi'a acestui orasiu se cuvine a sci, ca in sinulu magistratului si alu representantiloru comunali pana eri-alalta se affa unu singuru juristu aplicatu si acela, inca omu tineru esitu numai antierti din scóle. Acum „K. Közl.“ ne spune, ca voru mai duce dela Clusiu pe unulu M. Szász. Nu se cuvine a uita, ca tóte magistratele autonóme sunt totuodata si tribunale judecatoresci; — apoi vai de ómeni! —

UNGARIA. Gen. de artil. c. Coronini trecu in stare de odihna pe lunga espres'a recunoscintia a Mai. S'ale pentru servitiale fideli; si in locu se denumí comtandansu gen. in Ungari'a gen. de cavaleria Friedrich principe de Liechtenstein, ér' pentru Banatu L. M. C. br. Carl de Steininger.

— Ér' s'a inceputu discusiunea in priviuti'a impaciunirei Ungariei, la care luá parte si Franc. Deák si rezultatulu e totu autonomi'a pe lunga unitatea imperiului, numai diet'a se nu se amane, care va decide. —

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresci 20 Aprile. Unu telegramu anuncia, ca consului generali, alu Prusiei, Rusiei si Italiei, cari sunt totuodata si membri comisiuni europene dunarene, au calatoritu la Galati, pana candu se va intórce pr. Cusa si se voru deschide camerele in Maiu. — In consiliulu ministerialu se prelucra acum o noua lege de presa si o lege pentru responsabilitatea ministriloru.

— Consululu austriacu br. Eder a caletoritu la Vien'a in 11 Aprile. Unii aducu caletori'a acest'a in legatura cu primirea de mai deunadi in palatu si responsulu principelui

in cauz'a capitulatiunilor Turciei, inse br. Eder se duse numai cu facultate, ér' nu rechematu. Diurnalele din Principate se ocupa mai multu cu pree'a si cu cronic'a esterióra, ér' guvernulu procede la lucrarile in cauz'a resolvirei cestiunii rurali.

D. Georgiu Sionu, cunoscutulu nostru barbatu, a deschisu unu servitiu de comisiune pentru dd. proprietarii spre ai scuti de spesele caletorii cu scóterea obligatiunilor rurali dela comitetulu de licuidatiune, numai se i se tramita titlurile loru provisorii si cu unu mandatu legalisatu de cuprinsulu acest'a :

„Pentru obligatiunile rurali, ce mi se cuviniu dupa titlurile provisorie ce amu, in suma de . . . lei, autorisesu pe d. G. Sionu a starui pe lunga comitetulu centrale din Bucuresci spre a mi le tramite.“ — Va insciintiá prin telegrafu despre primirea titlurilor si scóterea obligatiunilor, tóte pe lunga o rebonificare de spese: unu la suta.

Din Iassu publica „Consciinti'a nationala“, cumca icóna maicii Domnului, imbracata in tóte ornamentele din partea inchinatorilor, ne mai placundu loculu, incepù a se misicá din locu. Calugarii intristanduse facura rogatiuni asediandu cu pompa la loculu seu, inse a treia di dupa aceea disparù icón'a si se facù nevediuata cu tóte bogatatile ei, si cu tóte rogatiunile nu s'a mai intorsu. Trebuie se fi pusu vre unu muritoriu man'a pe bogatiile ei, ca icónele nu potu calatori altfelu. — !!

FRANCA. Parisu 21 Aprile. Aflanduse de vro cate va dile m. pr. de coróna alu Rusiei fórte amaletu in Nizza, imperatulu Rusiei in calatoria catra Nizza sosi adi la Parisu si vorbindu cu imp. Napoleonu si porni la Nizza. Imp. Napoleonu incungiuratu de o suite mare va porni in 25 la Marsilia, unde inspectionandu flot'a va calatori la Algeria.

Cauz'a impacarii Romei cu conventiunea. Se latise scirea in „Gaz. de Colonia,“ cumca Franci'a ar' fi provocatu pe Austri'a a colucrá impreuna in Rom'a in favórea planuriloru Franciei cu realisarea conventiunii. Acum esi o declarare in „C. östr. Z.“ din Parisu, ca in adeveru regimulu francesu a si pofritu pe cabinetulu austriacu inca in Octobre a. tr. cá se colucre la S. Scaunu pentrucá se se invoiesca la conventiune. Regimulu austriacu dechiará, ca elu e cu totulu strainu de acésta conventiune si se retiene de ori ce amestecu in obiectulu acest'a, cu tóte acestea va avisá pe solulu seu din Rom'a, cá se se intrepuna la cardinalulu Antonelli. Br. Bach conferi cu Antonelli, dandusi parerea, ca in privinti'a detoriei de statu se potu luá ceva modalitati ad. se iè asuprasi Itali'a detoriele Papei fara cá curtea romana se se lapede de ceva dreptu alu seu. Regimulu Romei erá aplecatu a face acésta, inse pedeo'a e, ca regele Italiei sta pe sponci cu finaciele. Cu tóte acestea regimulu francesu a multiamitu cu recunosciantia Austriei pentru silinti'a ce si-a pusu in cauz'a acésta.

Din Rom'a se reportésa, ca tramisulu Franciei Persigny a avutu in 12 audientia la Papa, implinindusi misiunea, cu care fù tramisu de imp. Napoleonu spre a miscá pe Santi'a S'a Papa, elu primi apromitere din partea lui Antonelli, ca si va continuá relatiunile, si dela imp. inca primi avisare de complacere si ca va tiené solulu seu in Rom'a si mai departe.

Regele Italiei inca tramise la Rom'a cu asemenea misiune pe dep. Vegezzi spre a se intielege cu s. scaunu in cauz'a primirei datoriei lui de statu asupra Italiei.

AMERIC'A. New-York 8 Aprilo. In gón'a confederatiloru prin armat'a staturiloru unite fù gen. confederatiloru Lee ér' batutu si inca totalu. Armat'a lui de 20 mii parte se facù neputintiósá de lupta parte fù prinsa; tóta artileri'a si materialulu de resbelu cadiura in man'a gen. rep. Sheridan. Lee e silitu a capitulá si gen. Iuonston coleg'a lui, care mai are inca vreo 40 mii fetiori suptu comand'a s'a, e in periculu de a fi incungiuratu si prinsu de gen. rep. Grant, Sherman si Sheridan. Capulu confederatiloru Jefferson Davis cu alti corifei ai rebeliunii luara fug'a la Texas si Mecsico. Mobile, fortaréti'a confederatiloru, inca a cadiutu in manele trupelor republicane cu garnisóna cu totu. Gen. Lee alu conf. a perdutu acum 6 generali. Lincoln presiedintele staturiloru unite rep. se aflá de facia in 1—3 la batai'a dela Richmond incuragiandu pe fii libertatii si chiaru si pe fiulu seu, de suptu care se impuscase unu calu. Pentru pretiu de dreptu lumina si libertate adeverata e dulce a muri!

Solulu austriacu din Washington, capital'a staturiloru unite, a fostu celu d'antaiu intre colegi, care fericità pe mi-

nistrulu de esterne Seward pentru stralucit'a acésta victoria. Asia nemesea a umilitu pe pangaritorii civilizatiunii, carnificii libertatii si anteluptatorii despotismului unora asupra omenirei celei incovoiate de suferintie. — Asta victoria casioná si in Washington manifestatiuni de cele mai entusiastice de bucuria, inaintea cortelului ministrului de esterne Seward, care prin strigari fù silitu de catra republicani a esi la salutare, cu care ocaziune se si dechiará in publicu despre tóte relatiunile esterne facia cu unit'a republica.

Seward ad. le multiami pentru onórea data si entusiasmulu simtitu dicundu: Tocma me ocupa a sorie de pesie esterióre. Ce se scriu imperatului chinezu? Ei voiu multiami in numele vostru, ca n'a lasatu neci o bandiera de pirati se intre in portulu loru. Sultanului Turciei pentruca a datu afara refugitiu rebeli insurgenti. Ce se scriu imperatului Francoiloru? (o voce: se parasésca Mecsico.) Eu i voiu dice, cumca mane póte merge la Richmond si si póte luá tutunulu blocatu, déca cumva nu l'au fumatu rebelii (risu si aplausu!) Lui L. John Russell i voiu dice, ca comerciantii anglioi voru aflá mai estinu bumbaculu esportatu din porturile nóstre pe temeiu unu tractatu cu statele unite, decatu pe cel'a, care l'a capatat prin spargerea blocadei. Ce se tiene de Earl Russell numai trebuie se-i spunu, ca resbelulu acésta e unu resbelu pentru libertate si nedependinti'a nationala si pentru drepturile naturei omenesci, ér' nu resbelu pentru domnire; si déca M. Britania va fi drépta catra statele unite, Canada va remané de noi neatinsa pana atunci, pana candu auctoritatea reginei Victori'a o va mai vré asia, decatu se o lase a se anesá de vóia buna la staturile unite (strigate: „Ai totu dreptulu!“). Ce se dicu regelui Prusiei? Ei voiu dice, ca a fostu cu credintia standartului uniunii. Imperatului Austriei i voiu sorie, ca a datu dovada de unu omu intieptu, fiinduca ni-a disu chiaru dela inceputu, ca elu n'are nicairi simpatii pentru rebeliune (aplausu!). In fine, déca mi veti aprobá, voiu dice, ca motulu nostru in paoe va fi totu acel'a, care a fostu si in resbelu, ad. fiacare natiune e indreptatita a si regulá trebile s'ale casnice cum va vré; si tóte sunt obligate a inaintá: pe pamentu pacea si intre omeni bun'a voire.

Novissimu. In 24 nu se tienù siedintia in senatulu imperialu, fiinduca nu se aflá numerulu de senatori, cerutu pentru a puté decide.

Unu telegramu in „H. Z.“ reportésa, ca marele principe de coróna alu Rusiei a muritu in 23 nóptea. — Cium'a siberica nu se mai latiesce din Rusi'a; inse acolo totu mai secera la vietii de ómeni.

8582/1865.

Publicatiune.

Maiestatea S'a ces. si apostolica regia cu altisimá ordonantia din 28 Fauru a. c. s'a induratu pregatiosu a demandá: ca licuidarea si censurarea prestatiuniloru de resboiu din anii 1858 pana in 1851 se se incheie si se se realisedie in regatulu Ungariei si provinciele cele vecine inca in decursulu anului acestuia. —

Ce se aduce prin acésta la cunosciantia publica cu acea provocare: cá acum dar' se grabésca interesatii cu substernerea pretensiunelorule de desdaunare, cari póte sunt inca restante; pentruca de altmentru sunt in periculu, de a nu se mai considera pretensiunile loru formalate mai tardiu.

Sibiu in 29 Martiu 1865.

Dela Guberniu regescu alu Transilvaniei.

Bai'a de Basna.

Se face onoratului publicu cunoscutu, ca scaldele dela Basna se deschidu in 21 Maiu an. c.

Basna (Baasen) in Aprile 1865.

M. Ehrlich,
arendasiu.

1—3

Cursurile la bursa in 25. Aprilu 1865 sta asia :

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 11 cr. v.
Augsburg	—	—	106 „ 80 „
London	—	—	107 „ 80 „
Imprumutulu nationalu	—	—	75 „ 70 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	71 „ 65 „
Actiile bancului	—	—	799 „ — „
„ creditului	—	—	183 „ 50 „